

ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС

соціалістично-радикальний часопис українського працюючого народу.

Адреса Редакції і Адміністрації: "Громадський Голос", Львів, Ринок 10, II. п.

Редакція рукописів не звертає.
Невідписаних дописів не містить.

ПЕРЕДПЛАТА: чвертьрічно 2-50 зол. За границею 2 ам. долари в рік, або їх вартість в ин. валюті.

Чековеkonto П. К. О. ч. 151.520.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Виходить в кожну суботу.

Ціна примірника 20 сот.

БОРИТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!

ВІЧА і ЗБОРИ.

Позір Рудеччина!

Повітова Управа УСРП скликає на неділю 5. вересня о год. 2-ій пополудні селянське віче

в Горожанній Великій

в салі кооперативи „Добро“.

Всі яв'ються громадно!

Практика слідчої поліції у Варшаві.

„Глос Правди“ дальше розкриває нечувану практику варшавської слідчої поліції, що за хабарі покривала злодіїв. Урядування цієї слідчої поліції шло в повнім порозумінні зі злодіями і вломниками:

„Монополь на крадежі в банках за дозволом слідчого уряду отримала в останнім часі група вандрівних злодіїв, що оперувала постійно і в порозумінні з комісарем Добецким“...

Для ілюстрації тої ганебної практики наводить „Глос Правди“ такий випадок: **Окрадений має платити за зловлення злодія.**

„Менше більше перед роком dokonано значної крадежі на сотки тисяч в складі футер Штаркмана, який звернувся до Зоненберга (начальника слідчої поліції) о поміч у відшуканні футер, що були власністю його клієнтів, а тільки віддані до переховання. Йому поставлено нечувано високу суму за віднайдення, а коли чоловік у розпуці заявив, що в ніякому разі так високої суми зложити не може, то тоді його випрошено з канцелярії. Агент, який знав, хто допустився цієї крадежі, звернувся до комісара Шабранського, щоби арештувати злодія, але почув відповідь: „Не мішайтеся! як що хочете працювати в мене, то наперед запитайтеся, чи і кого вільно вам арештувати“.

Тої самої ночі повандрували дорожні футра до Данцігу під охороною

і за відомом втаємничених урядників слідчої поліції. Зруйнований цілковито Штаркман поповнив на другий день самовбивство, кинувшись з вікна камениці на брук. Та смерть страшно обтяжує чийсь совість і домагається викриття тих, що як спільники брали участь у цій крадежі.

Злодій платить хабаря комісарєві.

„Дня 9. липня вкрадено в трамваю одній артистці варшавського театру брожку з брилянтом. Тому, що комісар Добецкі „не знає“, хто dokonав цієї крадежі, спішимо повідомити його, що зробила це добре йому знана шайка Мечислава Ковальського, того самого, що в нього „купив“ комісар Добецкі віллю в Аніні та дістав дві тисячі доларів хабара за те, що не викрито крадежі кілька тисяч доларів, dokonаної через того самого Ковальського“.

Навіть „Глос Правди“ не дивується надто тими прикладами страшної корупції поодиноких комісарів слідчої поліції, бо він твердить, що цілий слідчий уряд — це одна корупція (зіпсуття): „В уряді слідчим може в ледви два проценти людей (і то з трудом), котрі не мають на совісті ніяких темних справок. Решта — це люде, що йдуть за приміром своїх начальників, сліпо виконують їх волю, здеморалізовані та скорумповані цим приміром цілковито. Чесні люде в невідгідні задля своєї великої службовости, а тому довго не утримуються в слідчій уряді. Їх звільнюють зі служби при першій нагоді“...

Засуд на Білорусинів.

Окружний суд у Новгородку судив 21 Білорусинів під замітом організації повстання проти Польщі. З них засуджено чотирьох на 5 років тюрми, дванацятьох на 4 роки; п'ять обжалуваних увільнено.

Позір Рогатнищина!

ЛУГОВЕ СВЯТО

в честь Івана Франка уладжує рогатинський „Луг“ в неділю 5. вересня (в разі непогоди 12. вересня) на громадській площі в Потоці

На програму складаються ріжнородні Лугові вправи вільноруч, топірцями, ритмічні, деклямації.

Товариші, старші й молодші! Прийдіть поглянути на свою молодь!

Заворушення в Іспанії?

Всі получения телеграфічні й телефонічні з Іспанією перервані. З того догадуються, що в Іспанії прийшло знову до поважніщих внутрішних заворушень проти диктатури генерала Прімо де Рівери. Це досить правдоподібне, бо в останнім часі прийшло було до гострого конфлікту поміж диктатором а старшинами артилерії, які домагаються підвищення платні і нових іменувань.

ТОВАРИШУ! Чи Ти сповнив уже свій обовязок і здобув нового передплатника для „Громадського Голосу“?

Податкова „амністія“.

Польське міністерство скарбу розіслало обіжник, у котрім заповідає амністію всіх податків, залеглих до 1. січня 1925 р. З тої амністії будуть могли користати тільки зубожілі податники, які внесуть окреме подання до скарбових урядів. Уряди скарбові переведуть на підставі цих подань слідство, а відтак рішуть про це остаточно палата скарбова.

З тої амністії працюючим селянам все одно не буде ніякої користі, бо до того часу уряди скарбові вже давно через езекуцію стягнули кожний залеглий гріш і то з процентами.

Червоно-біле залицяння.

Урядова телеграфічна агенція Радянського Союзу подає такий комунікат: Посол Союзу Радянських Соціалістичних Республік Войков доручив на днях польському міністрові заграничних справ п. Залескому проект умови, в якій обі сторони зрікаються неприязельських ділань проти себе. Обі сторони обов'язані перестерігати неутральність на випадок нападу на одну зі сторін через третю державу, не брати участі в порозуміннях політичного і господарського характеру, що були би спрямовані проти другої сторони, як також вирішувати всякі спірні справи через мішану роземчу комісію.

Отже комісаріят заграничних справ Радянського Союзу пропонує Польщі окремий договір приязни. Видно, пан Чічерін уважає, що інтереси Польщі є не досить левно забезпечені рижським мировим договором, а тому ще раз торжественно й добровільно хоче зобов'язати цілий Радянський Союз, в тім числі й Україну, що не тільки буде дотримувати того договору, але й ніколи не увійде з ніким у політичне чи господарське порозуміння проти Польщі. Таке значіння цього дипломатичного комунікату.

Очевидно, що ця політика дружби з шляхотсько-буржуазною Польщею не є політикою тих народів, на які комуністична Москва наложила своє ярмо через маскований «Союз», але це політика Москви. Ні Україна, ні Білорусь, ні кавказькі народи не давали Чічерінові уповноваження говорити їх іменем, а тим менше заключувати їх іменем вічну дружбу з польською шляхтою і буржуазією. Москва тільки прикривається Ра-

дянським Союзом, щоби провадити свою власну політику.

Та політика дружби червоної Москви з Польщею не є нова. Вона тягнеться ще від 1920-го року. Тоді на весні, ще перед походом Пілсудського й Петлюри на Київ, пропонував Ленін Польщі союз і відступлення цілої волинської і подільської губернії. Про це цинічно пише К. Радек у своїй книжці «Загранична політика рад» (*). А про закулісову гру підчас переговорів у Ризі зрадкус Троцький таку подробицю, що при виїзді большевицької делегації Йоффе до Риги дав їй Ленін загальну інструкцію: Дати Польщі більше, як їй дає Керзон.

Отже вже два рази дарувала Москва Польщі одним духом цілі губернії. Але московські большевики не мали в тій своїй щедрості ніяких скрупулів, бо торгували вони не своїми народами, а українським і білоруським, дарували вони не свою московську землю, а українську й білоруську. Коштом обох тих народів заключувала Москва з Польщею мир у Ризі, а тепер їхнім коштом забігає о її дружбу.

Але комуністична Москва не ограничується тільки до цієї урядової політики правительства. Вона старається ще приєднати для думки польсько-московської дружби також українських селян і робітників. На Великій Україні, де за податкові гроші українського народу утримуються десятки тисяч правительствених московських агентів, буде Москва розяснювати в пресі і на зборах, що ця дружба є конечна з огляду на інтереси «всесоюзного» і «світового» пролетаріату. Там навіть легко буде можна

*. Москва, Госиздат, 1923.

це говорити, бо до отвертого виступу проти московської політики не допустить чека. На Західній Україні повинна виконати це завдання Комуністична Партія Польщі. На останнім зїзді прийнято вже навіть постанову, щоби партія вияснювала українським селянам і робітникам, що Радянський Союз не може їм прийти з допомогою на випадок повстання, бо такі, мовляв, міжнародні відносини. Для того тепер головним кличем ком. партії має бути «самостійна Польща».

Так хитро на дві руки ведеться політика Москви, яка рахує на те, що український працюючий народ не догадається, проти кого й на чію шкоду вона спрямована. Але українські працюючі люде там і тут уже розуміють ту політику московсько-польської дружби і скорше чи пізніше її перечеркнуть.

3 вічевого руху.

НЕМА ТЕРОРУ?!

Віче УСРП в Грималові. На день 22 серпня 1926 р. скликала Повітова Управа УСРП в Грималові велике віче під відкритим небом на площі ринку в Грималові. О 2-ій годині по полудні простору ринкову площу заповнила півтрезитисячна маса з оцих громад: Грималів, Глібів, Вікно, Буцики, Бірки Мали, Лежанівка, Білинівка, Товсте, Кут, Остапів, Лука Мала, Підліся, Красне, Лиса Гора, Зелена, Паївка, Перкалець і Воляція. Цілий Грималів обсаджений хмарою поліції пішої і кінної під проводом повітового команданта зі Скалата та комісара старства в Скалаті Бжезінського. На початку віча жадують ті пани від тов. Ладика, члена Головної Управи УСРП у Львові і голови повітової Управи в Тернополі, який прибув як головний референт на віче, вилетітимувати «доводом особистим», проти чому тов. Ладика запротестував, стверджуючи, що таке жадання є беззаконне.

Відкрив віче тов. д-р Олійник Гриць. До президії вибрано тов. Олійника і тов. Гриця Яцишина з Глібова. До слова приходить тов. Ладика, який складає учасникам віча і цілий Грималівщині сердечний привіт від Головної

ВАН ФРАНКО.

Радикали і релігія.

Не знаходячи в своїй вірі огнища, котре піднімало би все його чуття, порушувало все його сство, народ не може в ній знаходити також достаточного проводу для своїх діл. Правда, віра в чорта і пекольні страхіття, віра в безконечні кари божі дає тут певну границю, відстрашує народ до певної міри від злих діл. Але таке відстрашення, то ще не є правдиве релігійне виховання, правдиве заохочення чоловіка до доброго. Правдива релігійність вимагає чогось зовсім иншого, і тої правдивої релігійності ви, тисячолітні вчителі нашого народу, не дали, не впоїли тому народові.

А тепер погляньмо, кілька правди є в тім, що радикали виступають проти віри і проти релігії.

Отже мусимо заявити раз на все, що радикали яко політична хлопська партія не вдаються в релігійні справи, значить не виступають ані проти релігії ані за нею, полишаючи справу релігійного виховання тим, котрі до цього з уряду приставлені. Та про те радикали не зрікаються права від часу до часу сказати тим релігійним приставникам правду в очі, коли вони замість виховувати народ в правдивій релігійності, впоюють в нього ненависть, погорду та ворогування до інших, найближчих братів за те тільки, що ті держаться иншої політики, ніж панотчик.

Радикали ніколи не виступають і не виступали ані проти віри в Бога, ані проти жадної основи правдивої релігійності. Противно, до всіх людей щиро релігійних, а з тим чесних і не фарисеїв, радикали мають глибоке пошанування, тим більше, що таких людей в наших часах дуже не багато. Так самі не виступали і не виступають радикали проти головних установ церковних, проти церковних тайн і обрядів, а тільки виступали і виступають і будуть виступати завсігди проти надуживання тих установ і обрядів до визискування, обдурення і отуманювання народу.

Ми скажемо отверто і щиро: виховуючи народ в ра-

дикальнім дусі, ведучи його до того, щоби мав свої переконання, щоби сміло і горячо боронив тих переконань і щоби поступав так, як йому велять його переконання, ми, радикали, робимо те, що повинно було робити духвенство від тисячі літ: ми виховуємо народ в правдиво релігійнім, в правдиво християнським дусі. І коли народ іде за нами, терпить за свої радикальні переконання, то це знак, що він глибоко почуває потребу правдивої релігійності і ненавидить фарисейства.

Але ба — говорять наші противники. А отже в вашій давнішій програмі стояло: ширення раціоналізму в справах релігійних. Значить, ви раціоналісти, ви безбожники!

Помалу, панове, помалу! Не скачіть! Від раціоналістів до безбожників ще дуже налеко, а найзавзятіший раціоналіст перед 100 літами, Вольтер, таки будував церкву Богу. Ухплять люде чуже слово, котрого нераз і самі гаразд не розуміють, тай страшать ним людей, так як доси страшили чортом. Що таке раціоналізм? Це є змагання — кермуватися розумом, просвітою. Є в тім щось злого? А виж, наші противники, хочете, щоби народ у всьому, отже і в справах віри, кермувався нерозумом, темнотою, забобонами? Чи може, ви думаете, що розум і освіта ведуть до упадку віри, до знищення релігії? В такім разі ви найгірші вороги релігії, бо вважаєте її нерозлучною з темнотою і нерозумом. Ми, радикали, заявляємо явно і отверто: так, ми раціоналісти, ми хочемо у всіх справах, отже і в справах релігії, поступати розумно, як личить розумним і просвіченим людам. Ми видали війну на смерть темноті і туманенню. Але ми твердо переконані, що розум і просвіта не суперечні релігії і правдивій релігійності, але противно, мусять бути їх головною основою. Темний, дурний і тупий чоловік не може бути правдиво релігійним. І коли ми випустили точку про раціоналізм із нашої програми, то це ддятого, що яко партія чисто політична не потребуємо займатися релігійними справами.

Управи УСРП у Львові і поздоровлення від сусідської Тернопільщини та починає свій реферат про політичне й господарське положення українського народу. Комісар зараз зачав переривати референтів. Тов. Ладика з місця давав належну відправу комісареві. Тов. Ладика запротестував проти безправного вмишування комісара до його реферату, а учасники віча піднесли оклик: «Чи вже нам навіть говорити не вільно? Де свобода слова?» і т. п. Коли ж комісареві вирвалося: «прошен мувиць для хлопцув, бо оні того не розумею», як тов. Ладика обговорював «суверенність» тих розбійників з Ради Амбасадорів, що торгували нами, як купець товаром, тов. Ладика різко відповів йому, що наші селяне, які на своїй шкурі перебули світову війну і велику революцію, свідомі того, що не так буде, як думають ті пани, що сидять за зеленими столиками і гадають, що все так буде, як тепер є... За кожним майже реченням тов. Ладика погрожував пан Бжезінський, що «розбійниче вець». Вкінці (коли тов. Ладика обговорював колонізацію нашої землі мажурськими зйдами) сповнив свої погрози і розвідав віче. На це понісся так грімкий протест величезної маси учасників віча, що пани можливо-владні зміналися... Дуже поважна була хвиля, бо постав обуреного до краю безправним поведінням комісара селянства й міщанства була така, що можна було всього сподіватися... А жіноцтво тиснулося блище стоті й кричало: «бойтеся почути правду в очі», «нічого вам не поможе!»

Тимчасом приготовлено запрошення на довірочну нараду. О 5-тій годині можна вже було почати її в салі «Народного Дому». Тов. Ладика вже майже кінчив свій реферат, як впадо на сальо около 30 поліцаїв під проводом команданта постерунку Міхала Ковалія і почали брутально розганяти учасників. Тов. Ладика запротестував проти такого насильства, однак пан командант робив своє, погрожуючи на всі боки. З д-ром Любачевським і тов. Ладикою, який протестував проти порушення закону поліцією, списано протокол. Зі співом «Не пора» учасники під терором польських багнетів опускали сальо.

Зараз вислано телеграму до президиї ради міністрів і міністра внутрішніх справ у Варшаві з протестом проти такого явного допання законів через поліцію.

Не віримо в успіх цього протесту, але принаймше не буде п. Млодзиневскі викручуватися спокоєм і «законним» поступуванням своїх урядників на «кресах». Впрочім цим нас не зломить, бо народ чимраз ясніше бачить, що лиш в організації сила, а тільки в силі право і правда. **Учасники віча.**

Віче УСРП у Волчківцях, Зборівського пов.
На суботу дня 28 серпня скликала місцева Громада УСРП у Волчківцях селянське віче. Довго перед 2-ою годинною, на котру було назначене віче, почали збиратися як місцеві так і доволі числі громадяне на площі перед читальнею «Просвіти». Всі турбуються лише тим, чи дощ не перешкодить у відбутті віча під голім небом. Та дощик лиш з дрібонька покрапляє. Відкриває віче короткою промовою тов. Петро Грицишин. До президиї вибрано тт. Павла Думу і Семка Борисяка. Секретарював тов. П. Грицишин. Реферат про політичне і господарське положення українського селянства і про шкідливі та кооперативні справи виголосив тов. М. Матчак. Коли референт при обговоренні земельної справи сказав, що українське селянство буде продовжувати боротьбу за землю, доки вся земля на українських землях не перейде без викупу до рук малоземельного і безземельного українського селянства, відомий вже комісар староства Жечиньскі, який приїхав на віче в товаристві повітового команданта поліції Земана і 10-ти поліцаїв, перервав референтів і заявив: «Розв'язую віче, бо Ви тут говорите про землю без викупу, а то не можна». Та на ту «заяву» комісаря предсідник віча тов. Семко Борисяк поучив комісара, що він не має права переривати сам референтів, лиш мусить звертатися до предсідника, який єдиний є покликаний звертати увагу бесідникам. Втім, що референт говорить, нічого протизаконного нема і він не уважає навіть за потрібне упоминати референта. Це так сконфузило комісара, що він сховав свою заяву до кишені і референт міг вже спокійно продовжувати свій вичерпуючий тригодинний реферат. Комісар мовчав вже до кінця віча.

По дискусії ухвалено запропоновані референтом резолюції, між іншими також резолюцію з домаганням амністії для всіх політичних в'язнів.

У вічу взяло участь понад 500 селян з таких громад: Волчківці, Кабарівці, Ярославичі, Грабківці, Мятенів, Івачів, Перецьельники зборівського повіту і Казимирівки золочівського повіту.

Віче УСРП у Саджаві, пов. Богородчан.

Дня 22 серпня було в нас віче, скликане Повітовою Управою УСРП. Мимо агітації унівців, прийшло кількасот людей. Голоували тт. Гарбуз Юрко зі Ст. Богородчан і Бочкуй «Федір» з Глебінки, секретарював Іван Заліський зі Саджави. Після реферату тов. Когута зголосився до слова унівський голова Микола Воронич, котрий говорив, що радикали не дають селянам фабрик, та договорився до того, що Саджаві не треба ні радикалів ні унівців, але вона собі буде сама! Всі присутні сміялися з його бесіди та переривали йому окликами: «Геть з хрунем!» Дав йому добру відправу тов. Цюкейда. В дискусії забирали слово ще тт. Бойко і Гарбуз, які вказували на селянські клопоти та виснювали потребу організації селянства в своїй політичній партії. Предложені резолюції у всіх важних справах політичних, господарських і культурних ухвалено одностайно. Хоча комісар переривав кілька разів промови, то всетаки якое не важився розв'язати віча. Зате авантюра з поліціантом виїшла при кінці, коли вічівники зачали співати «Ще не вмерла». Тоді поліціант Конечин демонстративно сидів. Почали тоді кричати: «поліціант, встань, шапку скинь!» Коли ж він не хотів, тоді спів перервано, а оден з присутніх крикнув: «тому, хто не шанує нашого національного гимну — ганьба!» Ціла сальа кликнула «ганьба!» й аж тоді поліціант кинувся шукати за тим, що кричав «ганьба». За таке провокаційне поведіння поліціанта внесено на нього закалення.

Тепер по вічу крутиться по селі поліція та вишукує тих, що кричали поліціантові «ганьба». Але люде не багато собі з того слідства «щось роблять». Зате видно в селі, що по вічу очистився трохи воздух: село пезнало наглядно унівських крутарів та почуло, як треба працювати, щоби добитися своєї волі. **Дмитро.**

ЧИ ОСВІДОМИЛИ Ви хоч одного ногого товариша?

3 життя на Вел. Україні.

Зріст хуліганства.

Большевицька влада на Україні витягнула була з усіх закамарків життя випадки людського суспільства на поверхню. В часи збройних наїздів московських большевицьких армій на Україну та запеклої боротьби з українським визвольним рухом потрібно було комуністам такого елемента для поповнення армій. Цим тільки пояснюються страхоття кровавих погромів українських селян і робітників через большевицькі загони. Коли ж московська комуністична влада була примушена по скінчених війнах приступити до будь якого упорядкування відносин, тоді мусіла вона розпустити дотеперішню свою армію та організувати її на засади загального обов'язку військової служби. Наслідком того весь той хуліганський елемент (батяри) опинився назад на вулиці, або вернув до бандитського ремесла. Про це виразно говорив Раковський на харківській мійській раді в 1923 р. Але хулігани не хотіли тепер уже добровільно пійти на дно — вони старалися утриматися і далі на поверхні.

Іх шайки залили вулиці міст, де вони ширять докруги пострах. Кадри хуліганів підкріплюються божевільним вихованням молодих комуністів. Але на решті хуліганство почало переростати навіть владі понад голову. Забчто на тривогу. Ось «Комуніст» з 19-го серпня пише:

«...Оцей дальший загрозливий зріст хуліганства всупереч боротьбі з ним викликає де-далі більше обурення і подекуди навіть уже зустрічаємо, коли не спроби, то натяки скерувати цю боротьбу зовсім иншим шляхом. За прикладами далеко йти не доводиться. Пошлемося на селянські листи, а в них чітко

висловлюють селкори думку свого села: «краще з ними своїм судом!»...

«Але дійсно тяжко зберегти спокій і витриманість, раз-у-раз читаючи і спостерігаючи на власні очі неможливі чинки виродків нового суспільства... До боротьби з хуліганством закликано всю радянську суспільність та карні органи, а не видно, щоб хуліганство хочби поступово зменшувалося».

Хуліганство певно дуже скоро не тільки зменшилосяби, але й щезлоби разом зі своїми недавніми опікунами, якби та «радянська суспільність», до якої «Комуніст» відкликається, не була сама звязана по рукам і ногам...

Сільські читальні.

Сільські читальні захопила під свою безпосередню керму комуністична партія. Тому, що до комуністичної партії на селі належать найгірші елементи, то не дивенця, що значіння читалень упало цілком. Так на приклад Прилуцький Окружний Комітет комуністичної партії стверджує це цілком виразно: «...При сучасній постановці роботи сільських будирків і хат-читалень, їх безгосподарності, відсутності вірної лінії в культурній та побутовій роботі, беззмістовності їх роботи — вони користуватися авторитетом та бути культурно-організуючими центрами села не можуть». — («Комуніст» з 19 серпня 1926).

Що пишуть і говорять?

Поліція гуляє даліше.

Помимо того, що в останнім часі витягнуто на дневне світло дуже багато фактів з практики самоволі й жорстокости польських поліційних органів, то все таки поліція робить своє даліше. Ріжниця заходить тепер тільки в тому, що до тепер скроплювалося все на Українцях, Білорусинах і комуністах. З ними могла робити поліція, що хотіла, бо могла бути певною, що проти звірств супроти «антипаньствоваих елементів» ніхто поза самими переслідуваними не піднесе голосу протесту. Осмілена цим польська поліція береться тепер уже і до цілком «паньствоваих» Поляків. Ще-ж не замовкла справа смерті Романа Венклеря через побиття в поліційних арештах у Львові. Тут поломано майже всі ребра не Українцеві й не комуністові, а польському інтелігентові, запасному поручникові. Заведено вправді слідство в цій справі, але про покарання відповідальних за це головних львівських поліційних начальників не чути нічого. За те з львівської поліції бере собі примір поліція в Кракові. Ось що про це пише «Глос Правди»:

«В декотрих краківських комісаріятах поліції діються дивні річі. Мешканці сусідних з комісаріятами домів жаліються, що в певні пори дня чи ночі чути страшні крики й стоги, що виходять з комісаріяту. Так на примір при вул. Старовисьльній мешканці цих домів мали навіть вибратися до директора поліції, щоби він повчив підлегли «органи», що биття не є хіба одним середником слідства»...

Совішки комуністів.

Свого часу писали ми про те, як комуністична партія журилася тим, що польські легіонові старшини... бідують і мусять продавати папіроси в інвалідських будках. Це стояло написане чорне по білому в летючій центральному комітеті комуністичної партії. Тепер ту комуністичну програму підхопили підсуд-

чики й домагаються покликання легіонерів до польської державної адміністрації. „Глос Правди“ з 20. серпня так заступає це комуністичне становище:

»До праці в адміністрації повинен бути важкий передовсім легіонерний елемент. Це впливає не тільки з його заслуг для «панства», але також з потреб піднесення ідейності в адміністрації. Досить поневаїрки й нікчемного нищення того загартованого в найтяжчій службі для Польщі матеріалу...«

Активні старшини вже дістали величезні службові додатки. Запасні легіонери підуть до державної адміністрації. Отже комуністи повинні мати одну журбу менше: Легіонери будуть тепер ходити в лякованих чоботах і „урядувати“. Мабуть не ліпше, як в 1919—21 р., коли вони ще в легіонерних уніформах „урядували“ по наших селах...

Прокляті тихі і смирні духом...

„Тижоднік Ярославскі“ з 15. серпня спинюється над тим станом, який запанував у міжнародних відносинах наслідком національного поневолення:

»Знаємо, що версальський мир є властиво війною. Власне найслабшою точкою того акту є з одної сторони сильне зазначення національних стремлень, а з другої знову сторони поневолення тих змагань, поцвертування нації і кинення їх на поталу другим.

»Держави, яким приділено інші народности, не сповнили супроти них прийнятих зобов'язань, не дотримали обіцянок, по просту їх не узяють.

»Такий стан, утримуваній силою і насильством, штиком і тюрмою, очевидно не дасться утримати на довшу мету. Він мусить викликати природний відрив, мусить створити неповздержимий фермент, що хіба часи невідвільності вже минули, а помімо того по змісту таке саме невідвільність істнує.

»Навіть ті нації, котрі думали, що льояльність, підданством, сліпим послухом і підданям себе долі позискають кращі умови життя, підносять гордо голову і домагаються своїх прав.

»Вони переконалися, що біблійне «блаженні тихі» стратило свою внутрішню вартість, що тихих ще більше бють батою як опірних...«

Це всі знають, що так є. Тільки пануючі нації є звичайно засліплені і не бачать ще навіть тоді, коли ґрунт їм під ногами валиться.

С. ЖУК.

До характеристики громадсько-політичних відносин на Волині.

VI.

Посередні дані говорять, що також комуністи мають на Волині певне число прихильників серед українського населення.

Щож сприяє витворенню симпатій до комуністів серед певних кругів нашого народу на Волині? Безперечно, що сама політика польської влади разом з колонізацією, безправствами, нищенням усякого культурного й господарського розвитку впливає на те, що комуністи мають добрий ґрунт для своєї роботи. Але булоби помилкою думати, що тільки тій політиці польської влади завдячують комуністи свої впливи, бо цей самий чинник має вплив на роботу також українських політичних партій. Очевидно, що мусить тут бути ще інша причина того, що комуністи мають на Волині відносно більші впливи, як на інших українських землях під Польщею.

Причиною того явища є низька національна й класова свідомість селянства й робітництва, їх політична невіробленість, неорганізованість та невідготовленість до пляномірної і витрева-

Страшать пеклом і сіркою.

Уже всілякими способами старалися побивати український соціалістичний рух: тюрмами, поліційними переслідуваннями, грошевиими карами, цензурою слова й письма. Але все те не помагало, бо соціалістично-радикальний рух ріс і кріпшав, не лякаючися ні своїх назадників, ні чужих ворогів. Та зріст єдності українських працюючих людей, їх класової і соціалістичної свідомости, виводить з рівноваги тих, що раді закріпити теперішній суспільний лад визиску й поневолення працюючих людей на віки.

Приклад: Урядовий часопис унівців „Свобода“, занепокосний тим, що до соціалістично-радикальної думки пристає молодь, пустився з приводу віча в Довгополі аж на такий спосіб боротьби з Українською Соціалістично-Радикальною Партією:

»Та не дивуюся нікому з них, бо от мої діди, але що гадат нес Микку Григоркив, що цим нехристам душу свою підписав ти на зені у своїй хаті зівонив. Ой Микку мой, пожди не богу, у неклі меш протокула здавати за це вчинок, шос бунтицерам бідного нашого народу ти свої двері відчинив. Оце письмо пишу, добі люде знали, як радикали тутет парід єди на других, ек вони сють між народом неслоду і пізму...«

Он до чого договорилися унівці: Пеклом страшать українських працюючих людей перед працею з соціалістами-радикалами. Але даремні їх старання! Український селянин і робітник уже на стільки свідомий, що вмів відріжнити тих, що працюють для його визволення, від тих книжників і фарисеїв, що радіби його богохульно хрестом і пеклом утримати в суспільній неволі. Зростаючої свідомости українського працюючого народа, його волі до боротьби, його соціалістично-радикальної організації не переможуть ні шляхетсько-буржуазні, ні унівські, ні пекольні ворота.

ПРИСИЛАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ!

лої політичної праці й боротьби. Власне цей низький рівень господарського, освітнього й політичного розвитку українських працюючих людей на Волині є тим плодючим ґрунтом, на якому може легко прийматися комуністична пропаганда. Колиж до цього ще додати ті неперемірні засоби агітації, що так властиві природі комуністичного руху, то головні причини впливу комуністичної партії Польщі, згл. її територіальної секції Комуністичної Партії Західної України, будуть більш менш зясовані.

Не малу ролю в поширенні прихильности до комуністів відіграє також та обставина, що про практичні наслідки комуністичної політики на Великій Україні пише більшість української преси дуже необ'єктивно. Також треба мати на увазі, що пересічний загал «прихильників» комуністів і їх диктатури на Україні навіть не старається глибше вглянути в ті відносини, які панують зараз за комуністичної влади на Вел. Україні, не роздумує над тим, чи сама тамошня державна власть збудована так, щоби давала підставу твердити, що «там» справді при тій владі можуть бути задоволені господарські, культурні й політичні змагання і потреби українського народу. Навпаки, загал цих «при-

Що діється в Польщі?

Система декретинізму.

Польське правительство хвалиться нарешті вислідами своєї „творчої роботи“. Урядовий комунікат повідомляє, що висловом тої творчої роботи правительства в області господарській є велика скількість законів і розпорядків, що мають вийти в формі декретів президента. Таких декретів у найближчій часі має вийти аж 55. Отже на брак законів ніхто не буде парікати. Річ тільки в тім: хто буде ті декрети виконувати? Розуміється, що декрети укладають урядовці в міністерствах, а тільки підписує їх відповідний міністер і президент. Ясно отже, що ті декрети будуть виконувати ті самі урядовці, які їх укладали. Отже потіхи з тих нових розпорядків певно не буде. Ми вже бачили, як ті самі урядники виконували постанови конституції, то можна передбачити, як будуть виконувати ці декрети. Панір терпеливий, то багато красного в тих декретах можна буде написати, але в дійсности все остане по старій практиці. Хіба що працюючим людям остаточно терпець урветься...

Польська господарка поза декретами.

В той час, коли правительство підготовлює нові декрети, господарюють державні урядники дальше для своєї користи. От „Глос Правди“ робить обрахунок, кілька стратив польський скарб на тій господарці: „З вини нездарної господарки в спиритусовім монополі страчено 250 мільонів золотих, в тютюневім монополі 190 мільонів зол., з причини дефравдацій і надужити податкових 190 мільонів зол., у цлових справах 80 мільонів золотих. Разом 530 мільонів зол. До тої суми треба ще дорахувати втрати на поганій кредитовій політиці „Банку Красного Господарства“ — цебто уділювання протекційних кредитів дефравдан-

хильників комуністичної думки не кермується якимсь свідомим політичним розрахунком, а тільки бажає зміни сучасних гнетучих відносин по засаді: »нехай гірше, аби вище!« Такий самий настрої панує серед тої частини українського селянства на Волині, що цілком політично не освідомлена або дуже мало.

Партійні комуністи грають на цій настроєвості неосвідомлених людей та надають їй певну комуністичну зафарбу. Однак досвід показує, що ці настрої перестануть бути пануючими, або й цілком зезають усюди там, де тільки поведеться освідомлююча культурно-національна й політична праця серед населення. Тоді воно глибше відумується в сутній зміст більшовицької фразеології, зясовує собі дійсний стан відносин на Великій Україні та починає розуміти, що визволення мусить підготовлятися іншими способами, ніж це вказує комуністична наука й практика.

Придивімся блище змістові комуністичної пропаганди: Головне питання, що найбільше цікавить український народ під Польщею, це справа соборної єдности українських земель чи то прилучення всіх західно-українських земель до головного матірнього пня. Отже комуністи до недавня ставили це питання

там і злодіям, а які то страти в рр. 1925—26 виносять 250 мільонів зол!»

Отже з того обрахунку видно, що декрети польської господарки не вилічать, бо господарити будуть ті самі люди, що привели польський скарб о страту більше як пів мільярда золотих. Кругло половину бюджету можнаби покрити цією сумою. Але щож, польські урядники є того переконання, що на це вже є добровільні й примусові громадяне, щоби покривали бюджетові видатки.

Польща і Союз Народів.

У заграничній політиці має тепер польське правительство найбільший клопіт з Союзом Народів. На зборах Союзу у вересні мають прийняти Німеччину як члена та уділити їй постійне місце в Раді Союзу. Польща добивається від весни й собі постійного місця, а ще недавно польський міністер заграничних справ Залескі заявляв, що Польща рішучо від того домагання не відступить. Однак в останнім часі мусіла Польща з того становища уступити, бо тепер говориться в польських часописах уже тільки про те, щоби Польща дістала в Раді Союзу Народів місце хоч виборного члена.

Європейські соціалісти про Польщу.

Польська телеграфічна агенція приносить раз-у-раз відомости про протести соціалістів і демократів різних країв Західної Європи проти переслідувань через польське правительство Українців і Білорусинів та про гноблення соціалістичного руху в Польщі. В Парижі, в Дебліні й інших містах відбувалися навіть величезні віча, на яких протестовано проти способів режиму в Польщі. Видні вчені, письменники та політики підписували отверті листи з протестом проти знущання над політичними в'язнями. Всі ті глоси протестів представляє польська преса як затії комуністів, щоби тим способом позбавити їх усякого значіння. Так на примір остання

відомість польської телеграфічної агенції виглядає так: «Англійська незалежна робітнича партія, тепер сильно прихильна до комуністів, видала маніфест, в якому звертає увагу світа на небезпеку війни з приводу заграничної політики Польщі. Польський диктатор Пілсудскі заміряє виконати військовий напад на Литву... Цю вістку приносять польські часописи під наголовком: «Англійські комуністи проти Польщі». Тимчасом так польське правительство, як і часописи дуже добре знають, що незалежна робітнича партія в Англії не має нічого спільного з комуністами та що ще не так давно провідник цієї партії Макдональд був преміером в Англії, а польський міністер заграничних справ мусів нераз заходитися о позискання його прихильности»

З хлібоїдського жолоба. КАР'ЄРА ОДНОГО З ХЛІБОІДІВ.

В Турчанщині вештається головний ватажок хлібоїдів Володимир Біліньський. Гзить там у супроводі польських жандармів, при їх допомозі влаштовує віча і робить пропаганду за хлібоїдською партією в той спосіб, що обіцяє бойкам, що хлібоїди постарався о зняжку ціни на горювку. Варто знати, хто цей пан є: Отже у «Віснику Сел. Спідки» (ч. 1, з 1924 р.) читаємо, що Суд «Української Селянської Спідки в ЧСР» стверджує: У п. Володимир Біліньський є винним, що з переданих йому 500 корон чеських на цілі коопераційних курсів у Козефові присвоїв собі безпринципно 300 кор., а останніх 200 кор. не передав. Так само поступив ще з двома сумами по 300 кор., при чім раз сфалшував підписи. Суд «Селянської Спідки» виключив його раз на все з організації та оголосив цілий присуд прилюдно.

Отже той, що дефраудував при допомозі фальшування громадські гроші, є тепер головним організатором хлібоїдів у Турчанщині. Зрештою тільки й там ми опинилися такім місцевим особляком...

З життя села й міста. БОРОНІМСЯ ВІД ВИЗІСКУ!

Десятники, пов. Бібрка. Село наше бідне, хоч довкруги нього простягаються широкі ліси, сніжати й ліси, які належать до графа Льва Шенціцького. Хоч два рідні брати пана графа заимцюють високе становище в українській церкві, то він сам страшний польський патріот, тримає до заряду маєтку Мазура Гурницького, який страшно знущається над робітниками. Платня робітника за 12 годин праці є всього 60 грошів. Наслідком того визіску починає поміж селянством прищипатися думка, щоби для оборони своєї праці перед визіском заложити «Селянську Спідку».

Освітня праця в селі поступає наперед. Про освіта має 85 членів, а бібліотека її рахує 450 книжок. При читальні працює аматорський гурток. Від пів року працює ще «Луг», але йому кидають колоди під ноги як і старші «брати». Помігають їм у цім сестри-служебниці, називаючи Луговиків безбожниками. Але «Луг» під проводом тов. Куницького робить своє даліше, знаючи, що побожність полягає не в фарисействі, але в добрих ділах для громади. Луговик.

ВІЙТ І ЖАНДАРМ — АМАНТИ.

Кошцелі, пов. Жовква. Господарює в нас війт Гриць Бойко, якому за його добрі відносини до громади в ночі хтось розкинув зв'язаний овес на дощ. Слідуючого дня, то є 1 серпня привів він жандарма, який мірив кроки, черевки, чоботи і сліди нашим Луговикам, але даремні були його труди, бо нічого вислідити не було можн. Жандарм протягнувся в селі до ночі. В ночі того самого дня около 1-шої години виїшов з війтом сконтролювати варту і... дівчата. Заходили вони до кількох хат, але нікого не застали. Вкінці зайшли вони до служниці господаря Гриця Яблонського. Війт зачав кликати її з хати та намовляти її, щоби йшла з «паном, бо пан ще кавалер», одначе то було даремне. Про той випадок знало, зараз зрана ціле село. Говорили, що піде донесення до староства. Бойко, як тільки це довідався, дав знати на постерунок. В ночі за кілька днів прийшов той самий жандарм Белінські і приарешту-

вав служинню за те, що вона «очернила» його. Її забрав на постерунок до Куликова, але коли вона нічого не відкликала, сказав її: «Марш шматом до дому!»

От чим займаються війти і жандарми, продаючи наші податки. Іван Положибіда.

ОБЛАСНИЙ ПЛАСТОВИЙ ТАБОР НА СОКОЛІ.

Одним із середників пластового виховання і то головним, є життя в літніх таборах, прогульки в незнані околиці і т. п. У таких таборах чи на прогулях молодь пізнає себе, єднається, вчиться зарадности, самостійности, гартується тілом і духом, набирає всякого знання. Щоби декотрі не думали, що пластуни в таборі лише байдикували, подам коротенький образ такого життя:

Рано о 5-тій год. вставання, а за 5 хвилин уже збірка до праці. Праця триває до 7 год. Відтак пів години руханка, а пів години кушіль у ріці. Від 8-ої до 8.30 год. снідання і зараз опять праця, яка триває до 10 год. До год. 12 /виклади, а часом ще раз кушіль. До 12.30 збірка і відчитання денних заряджень. Після цього обід і відпочинок до 3-ої години. Від 3-ої до 5-ої год. знова виклади і практичні лекції, до 7-ої праця фізична, відтак вечера. По вечері часом співи, музика, а часом гупірки при ватрі. От год. 9-ий все спить. У неділю чи свято прогуля до котроїсь із близьких церков, а по полудні спортові змагання. От так то пробували пластуни в таборі день у день.

Праця була така: докінчення будови мешкальних курнів, обковання їх, дорога перед ними, плаї на дошину, дорога до залізнички, площа до вирав і спорту і т. п. І коли з початком табору пластуни застали лише недокінчені курні й більше нічого, то з кітцем табору лишили: добру дорогу від залізнички, що й авто може їхати, плаї на гору, площу, впорядковані курні (два до мешкання, а оден на кухню), доріжку перед курнями і пр. Цім повинні гордитися не лиш пластуни, але все наше громадянство.

З викладів у таборі були такі: легка атлетика і спорт — під проводом проф. Івана Волинця, ратівництво і перша поміч у наглих випадках — під проводом д-ра Макарушки й інші фахові, необхідні виклади та практичні вправи. Словом, бралось тут такий матеріал, який кожде потрібний так селянинові, як робітникові, та інтелігентові. Кождий з нього чимало скористає.

Вмодо ведені фахівцями денні заняття в таборі відбилися хосенно і на пластунах. При переведених помірах на початку і кінці табору стверджено, що кождому пластунові прибуло на обемі тіла — груди, руки і ноги — від 1 до 4 см. та по кілька кіля ваги. Табор тривав через три тижні, від 16 липня до 7 серпня на Соколі, в горах Горганях, біля Підлитога.

З цього короткого опису стане ясно кождому, який є хосен із пластових таборів. Тепер мабуть неодині родичі перестануть боронити дітям належати до пласту та не жалуватимуть видатків на табор. А треба ще знати, що Унрава Пласту задумує поширити табор до 8—10 будинків, заложити в них варстати ріжнородного ремесла, де наша молодь моглаби набирати всестороннього знання, яке забезпечувалоби кусок хліба.

Але тут ще є слово за нашим громадянством, яке повинно вступати в «члени основних будови пласт. дому» та своїми уділами (від 10 зол. в гору) піддержати це небуденне діло, в змаганні нашої молоді до кращої будучности. Гуп — Ч. В.

ПРОЦЕС У ДУБНІ.

Наша Волинь богата всякого рода процесами. От 9-го серпня ц. р. в Дубні відбувся суд над 6 хлопцями і 2 жінками, котрим акт обвинувачення закидає шпіонаж в користь «сусідної держави».

Не дивлячися на те, що обвинувачені проріділи майже рік у слідчій в'язниці, вигляд в них був бадьорий і смілий. Центральною особою в тому процесі був С. Галанець, писар з адміністраційного бюра 43 полку. Чоловік освічений, інтелігентний. Він все одно, що прийшов з того світа, бо в вересні минулого року, військовий суд засудив його на кару смерті, але вирок не був виконаний. Суд відбувся на внесок прокуратора при зачинених дверях. Тільки на внесок оборонця мали право залишитись три особи з родини кождого обвинуваченого. Зізнання давалися в українській мові, крім одного Росіянина, який по кількох словах махнув рукою і сів. Слід згадати й те, що на питання предсідника, чи признається до вини, С. Галанець сказав, що робив це з метою пошкодити тому урядові, який зі всіх бо-

во главу всієї своєї агітації, доводячи, що Радянський Союз активно допоможе прилученню цих земель до Великої України. Підготовка цієї акції, по думці комуністів, це головне практичне завдання всього революційного українства в теперішню хвилю. Колиж инакше думаючи доводили комуністам, що неможливо рахувати на допомогу Радянського Союзу для української визвольної боротьби, коли вони доказували, що Радянському Союзові, який знаходиться під диктатом Москви, зовсім не залежить на підтримці української революційної акції, а що навпаки Москві залежить укряз на тому, щоби налагодити як найприятніші відносини з буржуазною Польщею, даліше коли виказували комуністам, що сама Велика Україна мусить вести невеличку боротьбу з комуністичною московською централею, щоби вибитися до свободи рухів у нутрі і заграницею, то на такі доводи комуністи не давали ніколи річевої і прямої відповіді, а тільки на свого противника накидалися як на «контрреволюціонера», відкликалися на якісь таємничі інтереси всесвітнього пролетаріату і т. и.

ків гнобить український народ, але не рахує це собі за вину. Засуд був такий: трьох на три роки, чотирьох по два і одного на рік вичайної вазниці. **О. В.**

ДО ЧОГО УНДИСТИ ДОКОТИЛИСЯ!

В нашій повіті богородчанським жива, плевна та послідовна праця соціалістів-радикалів на загально національним і професійним полі заставила тутешніх ундівських інтелігентів показати себе остаточно ясно. Особливо до цього примусила ундівців така причина: Вони звикли побитися за провідом у національних українських товариствах, але при тім бути послужливими всяким, навіть безправним зарядженням адміністрації, жити з Поджакми товарисько, їздити з ними на полювання, приватно і приватно в урядових справах по польські, наділювати налічки «товариства школи молоді» в день «шестого мая» і т. п. Розумється, радикали станули на тім, що такі речі в українським громадянстві не є допустимі. Стало ундистам невигідно, станули вони через вибором: або бути українськими громадянами як слід, або — сісти раз на польський сталець.

Ундисти вибрали замасковане **об'єднання з хруніми** (вони-ж є «об'єднання») і повели з ними спільно безсоромну війну з соціалістами-радикалами, котрих зневажили за те, що не дали їм дальше сидіти на двох стільцях. Повели отверту боротьбу проти соціалістів-радикалів в усіх товариствах і на ріжні лади. Більше нетерпеливи почали ґрунтовно: в Саджані пильно вивчаючи ундівські, передплатників «Свободи»: війні Дмитро Назара, дяк Іван Татарський і радні Іван Цюпа, Микола Воронич і Василь Татарський, котрі стоять під впливом ундиста Гарасима, пішли в депутацию до староства та зробили донос на «Луга» в Саджані і на Повітову Селянську Спілку в Богородчанах. На підставі їх доводу староство зараз припинило діяльність «Луга» і загрозило розв'язанням Пов. Селянської Спілки.

Знова другі уладили дня 18 липня в Солотвині ундівське віче (бо в Богородчанах не мали відваги) і вибрали до президії одного знамого хруня, котрий разом зі Стівнюком організує хрунівське віче. Коли-ж присутні селяне (між ин. т. Бойко) звертали увагу на це і пропонували до президії від себе селянського діяча, то цього навіть не піддали під голосування — бо той селянин соціаліст-радикал. Рівночасно той сам ундівський патріот, котрий засідав на солотвинському вічу спільно з хрунем в президії, зголосив резигнацію з члена Виділу філії «Прогреси» в Богородчанах, заявляючи виразно, що з соціалістами-радикалами спільно працювати не може...

Це «об'єднання» ундистів з хруніми видно особливо в Повітовім Союзі Кооператив. До Союзу на наради, анкети і до вибору допускають ундисти свобідно знамих членів хрунівських організацій, а натомість старються не допустити соціалістів-радикалів. Ясна річ, що хруні, котрих соціалісти-радикали гонять, від себе, горнутья до ундистів і разом воюють соціалістів-радикалів.

Коли-ж хруні скликали своє віче до Богородчан дня 25-го липня 1926, то наши ундисти якось таки не посміли явно взяти участь в цім вічу, але ніхто з ундівських провідників не хотів приложити руки до приготування відпору проти того хрунівського віча. Коли-ж соціалісти-радикали самі зорганізованим виступом примусили Стівнюка і його організаторів зі Солотвини (бо в Солотвині ундівці і хруні є добримі сусідами) вікати з Богородчан з нічим, тоді ундисти дуже на соціалістів-радикалів озлобилися і відплатилися хруням за їх допомогу на солотвинському вічу бодай в той спосіб, що постаралися о те, що «Свобода» помістила допис з лайкою і брехнею на соціалістів-радикалів за розбиття хрунівського віча. Зробила це «Свобода» дуже «політично»: нібито й каже, що «Прапорівці» (так делікатно їх називають) в Богородчанщині не мають ґрунту, але перекручує зовсім дійсний перебіг хрунівської вічевої комедії, а головну їдь пускає на соціалістів-радикалів. Між иншими дописувач пише таку дурницю, що «радикали недавно в повіт примандрували». А прецінь він і всі люди знають, що радикальні діячі, котрі в повіті найбільше працюють, як Бойки, Басараби, Говери, Гушули, Капуцаки, Гарбузи, Ернети, Кочкодані й инші, котрі власне відперли хрунівське віче — це тутешні селяне та міщане з діда-прадіда, і не вони недавно примандрували в повіт, але хіба примандрував тай по хрунівськи киринить сам дописувач. Так само свідомо пише він неправду, що радикали заманили селян по хрунівським вічу на своє радикальне віче, бо радикали ще перед тим внесли були до

староства повідомлення про віче, але староство заборонило це віче і диятого відбулася лише довірочна нарада.

Розумється, «Свобода» не подала правдивого назвишка хруня, котрого дописав помістила. Навіть менше свідомі люди в повіті звинувачують тому, що ундівська «Свобода» мстити хрунівськи допис.

Оттак у нас є об'єднання ундистів з хруніми і цьому об'єднанню ще благословля: «вобода». Мають инші почати боротьбу з хруніми доцентровиськими, а ми мусимо об'єднатися перед хруніми ундівськими.

Ундівський табір ділиться так: одні, переважно міщане й селяне, котрі передше не добачували ундівської гвилі, помало ставлять до праці поруч соціалістів-радикалів, а другі безсоромно хрунять.

Микола Цюкенид.

Про панів і людей.

„А бодай му не зоре.ю!“

Любі Казетники! Дескі з вас стали на мене гей омпні¹⁾, що я вже довший час не пускав у газету ніякі сторії за наши тяжкі гуцульські „ґаразди“. Та будьте добрі, не збануйте, брате, на мене, бо я в цім не дуже глибоко винен. То, як єкис казав, усіємо під богом и пани, и люде... То хоть часом біда впадет и на панів, але всіди таки бирше по людех ходи. Так забрела вона й до мене: ні відци — ні відти впадеми в тугі руки й мусів пацити²⁾ єкис часу кутським катуші³⁾. Защо — бог світій знає, тай пани, коби здорови. Але шо біг⁴⁾ добрий чоловік і, кажут, що правді часом помагат, то й мене подеманав⁵⁾, и я победив⁶⁾ свою біду тай сплив на верьха.

А том твердий Гуцул то не дам си нікому під ноги взяти й ані переробити. Тимунь буду далі гослоти⁷⁾ в нашім любім „Громадським Голосі“ за всю кривду, шо ми терпимо — хоть найси вороги розседут⁸⁾. За це, шо ви вібачні на мене, буду слати по два листи до кожної казети. В цім числі вже счінаю, а разом буде десіть таких сторій: 1) за пройди-світа Костя Тимулу, шом го повинен був стети в хаті... 2) за довгопільського Марка, шо то жидам возит дараби й „на чолі“ людем ходит, 3) за жабського шандаря Гуралю, шо бє на-рід, 4) за ріцького віта „Профіля“, шо він обрабував чоловіка, 5) за галовського учителя, шо горівчений⁹⁾ уходи в школу, 6) за поліціяна, шо крав людем барани й був шпігарем старостві, 7) за чудате хрунівське „віче“ в Косові, 8) за шпехторю, шо вид школий, 9) за корову, шо пропала межі львівськими кооператорами і 10) за кутський арешт, де я сидів з другими людьми.

Лиш коби наш редакторь не вергси¹⁰⁾, шо ми схочем цілу газету „зафантувати“ на гуцульські кавалки, — то ми си просим, найби хоть по крішці друкував цього нешестя, бо це таке наше житье...

А ви, люде, будьте на мене вібачні! Отже почну вид першої сторії:

Вид того віча, шо го скликали хруні до Косова, не можу день зодновати й а в ночі заснути: такийем лихий на себе та збанований. А чіму, то вам заре скажу, бо то в багато шо говорити, а мало слухати...

Дес у весні цього року вернувси я

Гуцульські слова: 1) омпні — гнівні; 2) пацити — терпіти; 3) у катуші — в арешті; 4) біг — бог; 5) подеманав — покріпив; 6) победив — переміг; 7) гослоти — оповідати; 8) розседут — тріснуть; 9) горівчений — паний; 10) вергси — збоявся.

понадвечір з села до дому, тай застав у хаті на лаві вкогос бадя. Лудини¹¹⁾ на нім пів доліське пів горіське, вус увєв, лице чорне як північ, такий єкис видгонистий¹²⁾ дідо, шо мені дало пуду¹³⁾ вид него і заре шош текло¹⁴⁾, шо це лихий чоловік, шо в него й душа чорна... Взяв я єго питати, чо вин прийшов, а вин проситси нанич: „Я, кажет, є зза Косова, хочу тут де купити добру корову з молоком“, Запитав я за „довуд особистий“, а він став крутити: „Ой, я вам скажу правду: я є зза Коломиї і пішов суди закладати добру партію Даниловича“... По далшій бесіді пизнав я, шо це панський шпігарь і вімаршкав¹⁵⁾ из хати так, шо вин утік ніголов¹⁶⁾ без будьздоровя, бо я хрунів не люблю й на очі видіти, не шобих мав їх гостити нанич! Це було березня сегомого у неділю, а перед Иваном було то віче, шо я на нім був у Косові.

Там дивюси, а тот бадьо ходит помежи люде: клябуковси¹⁷⁾ підпирає, очі вінулені єк уяовішелника, гук¹⁸⁾ чорний єк сардак, — чістий опуд! Пек ти! — гадаю собі, біда біду й тут вергла¹⁹⁾. Питаю я Шекерського Петра, шо це за омраза²⁰⁾ вошканитси²¹⁾ межі народом, а вин повістує: „Та це тот провокатор, шо через него люде свою кров пили, це Кость Тимулу з Печеніжина, шо лишив жінку й діти тай пристав до єкоїс гальяни²²⁾ в Білоберезці, а тіпер вин є „старший хрунь“, третій по Даниловичеві“... Єк ні шош тогди тело в голов, то й до сегоннині болит. Я лиш погадав собі: Ий, га! отом не вдав! Таже я мав цесе потє²³⁾ у своїх руках у горах і я пустив єго, най го шлях... Та міні було цего тогди закутати²⁴⁾ так, аби му ні слиху ні диху на сегонни, й булибиси гори ачистили, а так шо: ца нехарь²⁵⁾ далі каламотит світом! А заставси го коло жінки, лиш було хомнути²⁶⁾ келефом тай — аминь. А так, шо?

Єкби на прем це сї й візнало, то я на шлюсі сказавби: „Прошу божеї волі панського суду! Це си не донаїдет, аби я збавив чоловіка! Правда, я збавив злодія Костя Тимулу, шо був капралем у девяті кумпанії 24 реґіменту, шо стояв опередь войни у Заліщиках; там вин крав, єк гирішний²⁷⁾ злодій; (на це є свідки: Петро Паламарів из Дідушкової Річки²⁸⁾ тай Юра Щербини з Ясенова, шо разом з ним служили). Правда, я зґладив розпустинка Костя Тимулу, шо звів дівчину жидівку-віхрестку в Заліщиках а витак єї лишив (вона живє у Печеніжині, з нев оженивси другий). І свою вінчену жінку Параску покинув вин у Печеніжині та четверо дітей (Марія, Дося, Настя, Василь), а сам сидит на віру в недогоненки²⁹⁾ Одокії Лагодєк у Білоберезці (повіт Косів). Ав, зигнаєм из світа провокатора, шо у 1920 році разом з єкимос шпігарем Коваленком ци Кончуком намовєв Гуцулів до „повстаня“, витак утік, а люде терпіли єк Сус Христос... Ав, обезвічив зрадника, шо за юдині гроші

Гуцульські слова:

11) лудине — одіж; 12) видгонистий — неприємний; 13) дало пуду — налякало; 14) шош текло — шось тронуло; 15) вімаршкав — вигнав; 16) ніголов — стр мголов; 17) клябука — палиця; 18) гук — рило; 19) біда біду вергла — чорт чорта надніс; 20) омраза — почвара; 21) вошканитси — лазити; 22) гальяна — нехтолиця, сука; 23) потє — птиця; 24) закутати — залагодити; 25) нехарь — погань; 26) хомнути — гримнути; 27) гирішний — правдивий; 28) Дідушкова Річка — Краснолія; 29) недогоненка — розпустинця;

робит не згоду але зраду свого народу! Цего Фаринника²⁹⁾ й мивсми раз у вечеріх коло свої жінки, тай сталоси головництво: его смерть — а мій кремінар! Але чоловіка не вбив я нісого”.

Екбих отак у суді вповів усю правду за Костя Тимулу, то може бих дістав еску добу сидіти, а може й ні... Ой бідко, ма бідко, шо вин тогди вгаладив вид келефа! Це вже моя вина. Але найко: вин нічник, люби поночі ходити; то й я нічкую, цибим го де не докапав, а тогди — вжеби му певно не зорело!...

Це писав: *Міхайло Катрафій.*

²⁹⁾ Фаринник — підляк; ³⁰⁾ вгаладив — спався, втік.

Зі світа.

ЖЕНЕВСЬКА КОМЕДІЯ. Обі воюючі сторони в світовій війні проголошували, що кожна з них бореться за право й справедливість, за визволення поневоєних народів та забезпечення людства перед новими війнами. Одна й друга сторона заявляла устами своїх міністрів, у пресі і в церкві, що вона не хоче нічєї кривди, що борониться тільки перед чужим нападом та закликала весь народ до оборони „життєвих інтересів“ вітчизни. Тимчасом ні одна ні друга сторона не брала своїх заяв поважно. Весь цей гокус-покус про право, справедливість і визволення чужих поневоєних народів був тільки зручною пропагандою „рідної“ буржуазії, щоби підтримувати воєнного духа в своїй армії та притягати „свій“ працюючий народ до боротьби за інтереси капіталістів. Але буржуазія тою пропагандою викликала духів, з якими відтак сама не могла вже собі дати ради. Поневоєні народи дійсно взялися до визвольної боротьби з під чужого ярма, а утискувана робітничка кляса, побачивши, що вона даремно проливала свою кров за інтереси капіталу, піднялася до боротьби за новий дійсно справедливий суспільний лад. І коли антантська буржуазія в 1918 р. покляла на коліна німецьку буржуазію та її союзників, то сама вже не могла використати своєї побіди. Раз розхитані відносини між державами і суспільними клясами не можна було звести назад до рівноваги. І для того, щоби відзискати ту рівновагу та її забезпечити, установили побідні держави Союз Народів. Цей Союз мав бути знову засобом пропаганди для успокоєння умів. На ново поневоєні народи мали мати переконання, що Союз Народів буде тим міжнародним судом, який не допустить до їх гноблення. Для робітничої кляси установлено знову при Союзі окреме міжнародне Бюро Праці, яке ніби мало старатися о те, щоби суспільно-господарський лад налагоджувати після засад справедливости. Але установлення Союзу Народів і міжнародного Бюро Праці було тільки буржуазною комедією. Це показалося незабаром, а кожні збори Союзу в Женеві ілюстрували це наглядно. Кожна держава дальше вела політику старими засобами, заключувала на право і на ліво союзи з іншими державами для евентуального згноблення котрогось свого сусіда, а збори Союзу використувано тільки для проголошення прекрасних фраз про мир і справедливість, котрим все одно ніхто не вірив. — Тепер власне починається знову така чергова комедія на зборах

Союзу з приводу прийяття Німеччини в члени. Іде отверта боротьба о впливи й почеси в Союзі, а через ту боротьбу Союз Народів тратить решту тої поваги яку він успів ще був задержати. Рівночасно, коли представники ріжних держав будуть вигодошувати високопарні промови про право й мир, тоді саме тайно будуть змовлятися одні на других. Та комедія „миротворної“ буржуазії буде тревати доти, аж побідить у світі міжнародна солідарність і братерство працюючих.

ТОРГОВЛЯ ТАНЖЕРОМ. Кожна диктатура не чув себе досить певною в нутрі краю, де все привиджуються їй замахы й заговори. Нечиста совість диктаторів не дає їм спокою, бо вони побоюються кожної хвилі революційного зриву народа за свою свободу, яку йому відобрано. Тому диктатори стараються о успіхи в заграничній політиці, провокують міжнародні спори, щоби тим способом витворити в громадян почуття зовнішньої небезпеки і таким чином здержати їх від внутрішніх виступів проти своєї влади. Такої саме тактики тримається іспанський диктатор генерал Прімо де Рівера. Для утримання поваги своєї диктатури провадив він довгу, кроваву й коштовну війну з Рифами в Мароку; ця війна булаби певно скінчилася не тільки викиненням Іспанців з Марока, але й упадком диктатури якби не допомога Франції, яка остаточно змусила провідника Рифів Абд-ель-Кріма до капітуляції. Цим уратувала Франція Прімо де Ріверу перед упадком. Але диктатор не міг вдоволитися тим успіхом бо в краю почав знову наростати революційний настрій. Тому знову підняло іспанське правительство галас у міжнародній політиці, домагаючися для Іспанії постійного місця в Раді Союзу Народів. Колиж Іспанія переконалася, що з того домагання нічого не вийде, поставила нове жадання, щоби за уступки в Союзі Народів прилучити область Танжеру до Іспанії. В тім домаганні підпірає іспанського диктатора фашистівське правительство Іспанії. Італія має менше-більше ті самі інтереси, що Іспанія, бо одній і другій державі йде о обмеження панування Англії і Франції на Середземнім Морі. Тепер перед зборами Союзу Народів грозить Іспанія труднощами в прийятті Німеччини, коли не прихилиться Англія і Франція до її домагання. Однак ледви Англія тої грізьби нелякнеться. Польща страшила Европу навіть союзом з большевиками, а все таки страху тим нікому не нагнала.

В ГРЕЦІЇ утворив побідний генерал Конділіс нове правительство. Зразу старався Конділіс притягнути до правительства також представників політичних партій, але партії від участі в правительстві відмовилися. Бувшого диктатора Пангальоса арештовано й вивезено на острів Крету, де він буде очікувати суду, який має відбутися над ним. При відпроваджуванні генерала Пангальоса, хотіла його товпа злічувати (вбити через самосуд). Революційний військовий комітет у Солуні вислав до нового уряду домагання, щоби Пангальоса покарати смертю. Яка дальша доля стріне його, ще не знати, але не в виключене, що з ним поступлять так само, як він поступив з правительством Гунариса, яке Пангальос повалив 25. липня 1925 р. Тоді Пангальос казав усіх міністрів по-

ставити перед новиний суд і розстріляти. Отже не булоби дивниці, як би ту саму процедуру примінено й до нього. Між іншим цікаве ще й те, що Пангальосові закидають не тільки злочини політичного характеру, але також звичайні надужиття свого уряду, щоби збити собі маєток. Уже тепер викрито, що бувший диктатор має на своїй совісти триста ріжних темних справок, при помочі яких він добувся мільонового майна зі шкодою для держави. — Нове правительство генерала Конділіса ще не виявило свого обличчя. Покищо розписано нові вибори до парламента, щоби успокоїти народ. Тепер будуть тільки залежати дальші випадки від того, як ті вибори правительство „зробить“. Можливо, що нове правительство „переведе“ так вибори, як генерал Пангальос, що через фальшування і терор дістав тоді за собою абсолютну більшість голосів. Сам генерал Конділіс це бувший народний учитель; відтак був він провідником грецьких повстанців у Македонії, а вступивши до війська дуже скоро добився степеня генерала.

ТУРЕЧЧИНА є в останнім часі видовищем запеклої і кровавої політичної розплати між правительством Кемаля і його противниками. Щойно недавно повішено в Смирні видних опозиційних політиків за змову на життя президента республіки Кемаля. Але коли в процесі в Смирні, все таки ще йшло о якісь кримінальні вчинки обвинувачених, то в останнім політичній процесі, що відбувся на днях у столиці Ангорі, розходилося правительству вже очевидно о звичайну політичну пімсту над своїми противниками. Суджено провідників молодотурецької партії, бувших міністрів, редакторів і інших видних членів партії. Судив їх не суд присяглих, а окремий суд, вибраний парламентарною більшістю. На суді не доказано обвинуваченим властиво нічого, а тільки остало підозріння, що вони брали участь у змові на життя Кемаля. Однак головні заміти проти них були виключно політичного характеру, зокрема їх участь у втягненні Туреччини до світової війни по боці Німеччини. Суд засудив чотирох обвинувачених на кару смерти через повішення, між ними бувшого міністра скарбу Джавіда Бей, редактора молодотурецького органу „Танін“ і секретаря партії. Решту засуджено на 20-літню тюрму. Присуд смерти виконано зараз по кількох годинах у ночі. Засуджені трималися мужно до самої смерти, заявляючи ще під самою шибеницею, що вони не почувуються до ніякої вини. Перед самим повішенням поводитися цілком спокійно. Один з повішених обірвався з шибениці, так що треба було вішати другий раз. Другий знову сів собі спокійно на сталець, на котрий він мав стати перед затягненням йому петлі на ший. Колиж циган, що виконував уряд ката, звернув йому увагу, що цей сталець не є до сидження, то засуджений відповів усміхаючися: „Вибачте, бо мене вішають щойно перший раз“.

Чи такий спосіб розправи з політичними противниками причиниться до успокоєння умів у Туреччині, про це можна сумніватися. Терором не удалося ще ніде успокоїти невдоволення, а напакі цим доводиться до ще більшого

огірчення, ненависти й кровавої розплати при евентуальній перемозі.

В МЕКСИКУ треває дальше боротьба католицького духовенства й поміщиків проти президента держави Калбеса та його правительства. Католицькі єпископи хотіли вже загодитися, видали були вже навіть у тім змислі спільний пастирський лист до вірних, але це не подобалося Римові. Тому єпископи мусіли уступити під натиском Риму й знову почати боротьбу. Рим рахує дальше на те, що його підпруть ще протестанти, які мають у своїм посіданні нафтові джерела в Мексику, а тепер побоюються їх утратити. Правительство твердо стоїть на своєму та заявляє, що переведе свої реформи помимом опору духовенства.

В ІТАЛІЇ бере собі фашистівське правительство приміри з політики правительства Польщі. Так італійські часописи повідомляють, що диктатор Муссоліні проєктує скасування всякої громадської самоуправи. Виборні громадські ради має правительство усунути, а на їх місце іменувати наказних комісарів і прибічні ради. Таким чином Польща стає тепер взірцем, як найкраще правити народами проти їх волі. Очевидно, що чорні фашистівські сорочки (фашистівська поліція ходить у чорних сорочках) також не дармують. Так в останніх днях знову арештовано поперх чотирьох соціалістів.

РУМУНІЯ має вічний клопіт з Бесарабією, загарбаною від України. Румунське правительство перевело було справді в 1918-тім році під загрозою багнетів комедію „добровільного прилучення“ Бесарабії до Румунії, але само не вірить у те, що український народ пристане на ту анексію. Тому старається в інших держав, щоби вони признали урядово приналежність Бесарабії до Румунії. Оден такий договір заключила Румунія з Францією, а тепер дуже забігає коло Італії, щоби також і вона признала цей договір. Тимчасом дає Італія до зрозуміння, що вона не хоче встрявати в бесарабську справу. Це становище італійського правительства дуже непокоїть Румунію, тим більше, що Румунія в внутрішньо слаба, бо між самими Румунами не має згоди. Частина Румунів, що знаходилася колись під австрійським пануванням (Семигород), в далеко культурніша й більше політично освідомлена, як та частина, що була в старій Румунії. Між тими обома частями румунського народу йде боротьба о рішачий вплив у державі: семигородські Румуни не хотять погодитися з бандитською деморалізацією політики Букарешту, а та суперечка дуже ослаблює внутрішню державу. Колиж до того дорахувати чужі народи, Українців, Німців, Москалів, Мадярів і Жидів, що не мають у Румунів майже жадних прав та стараються вибити з під чужої неволі, то стане зрозумілим, чому Румунія так дуже побивається о признання своїх границь через другі держави.

В СТРАЙКУ ВУГЛЕКОПІВ В АНГЛІЇ не наступила до тепер ніяка зміна. Вправді власники копалень стараються всіма засобами розбити ряди страйкуючих робітників та перетягнути хоч частину на свій бік, щоби таким способом вломити страйк, але це їм до тепер не

вдалося і мабуть не вдасться, бо союз вуглекопів в Англії оден з найкраще організованих професійних союзів у світі. Що по декуди трапляється пару тисяч таких, що доллять страйкову солідарність, це не має ніякого значіння на цілий мільйон страйкуючих вуглекопів. Страйк треває вже чотири місяці, але помимом того, що вуглекопи мусять терпіти разом зі своїми родинами тяжку нужду, то все таки з великою посвятою і витревалістю стоять робітники при своїх домаганнях. Правительство поширює через свою телеграфічну агенцію всілякі неправдиві вістки про страйк, щоби знищити прихильність до страйкуючих. Між іншими воно твердило, що страйкуючим не потрібно жадної допомоги, бо їм поводиться дуже добре! На днях збирається знову на коротке засідання англійський парламент, щоби продовжити надзвичайні повноваження для правительства на час страйку, бо англійська буржуазія уважає страйк початком соціальної революції. На цьому засіданні прийде мабуть до гострих виступів робітничої партії проти правительства, яке явно попирає підприємців проти робітників.

РОЗЛОМ У НІМЕЦЬКІЙ КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ. Боротьба в комуністичній московській партії поміж Зіновєвом а Сталіном відбивається глосним відгомном в європейських комуністичних партіях. Між іншими на тлі цієї боротьби прийшло до розколу в німецькій комуністичній партії, що до тепер була найсильнішою партією Ком. Інтернаціоналу в Європі. Бувши предсідниця партії Рут Фішер і видний вчений Маслов зістали виключені за те, що станули на бік Зіновєва. Рут Фішер потягнула за собою велику частину робітників. Вона видала відозву, в якій стверджує, що робітникам в Радянськїм Союзі живеться не краще під теперішньою комуністичною диктатурою, як німецьким робітникам під владою буржуазії. Так іде розділ духів у Німеччині. Наші комуністи тримаються дальше кріпко правительственної клямки.

НОВИНКИ.

Свобода слова...

Як ми вже писали, тов. **Д. Ладика** під час посвячення пам'ятника поляглим нашим героям в Застінці пов. Тернопіль промовляв від живучого ще стрілецтва, як старшина Української Галицької Армії. За це тернопільське староство покарало його на підставі § 11. цісарського патенту з 20. 4. 1854, гривною в квоті 50 зл. або **5-денним арештом**. — Знову проти тов. **А. Рогуцького** заведено карне слідство за його промову на вічу в Канафотах. — Одним словом — не вільно нікому навіть уст отворити!

Час праці в торговлі.

На днях появиться розпорядок, що має на ново унормувати час праці в торговлі. На підставі того розпорядку буде можна отворити склепи від год. 7-ої рано до 7-ої години вечером. Склепи споживчі можна буде отворити від год. 6-ої рано до 8-мої вечером. В неділі і свята мають бути склепи замкнені, але власти адміністраційні будуть могли дозволити відчиняти споживчі склепи і в ті дні на три години перед полуднем.

Залізнична катастрофа.

На шляху між Краковом а Вярша-вою зударилися два поспішні потяги під Роґовом о год. 7:30 вечером. При ударі розбилося три вози варшавського і оден краківського потягу. В наслідок удару погибло 2 особи і в 8 тяжко ра-дінних. Легше ранених в більше. Між ними в легко раненій свіжовпеченій пдесько-польській мільйонер Войцех Кор-фанта, звісний зі своєї патриотизму та невеликої охоти платити польській державі податки. Арештовано за недбалість залізничну службу. Підозрівають, що причиною нещастя в „виротові елементи“.

Пана, збіжжя і движимости.

не підлягають примусовому обезпеченню в ПДУВ, а тому повинні бути обезпечені лише в **одинокім українськїм тов. вз. об. „ДНІСТЕР“**, Львів, Руська 20. Ці предмети в дуже часто більше вартісні, як самі будинки. Тому нехай кожний обезпечить їх як найскорше в Т-ві „Дністер“. Обезпечення пана, збіжжя і движимостей приймають всі агенції „Дністра“ і канцелярія товариства без огляду на це де в обезпечені будинки. 2-3.

Оповістка.

Подаю до відомости зацікавлених осіб, що з приводу розв'язання Українського Табору в Йозефові я передав невідібрані інвалідські листки Українському Красному Товариству Опіки над Інвалідами у Львові, а всі таборові метрики б. душпастирського уряду українському Митрополічому Ординаріятові у Львові. Йозефів, дня 19. серпня 1926. Д-р **Іван Козак, сотник У. Г. А.** 1-3.

ОПОВІСТКА.

Президія Головної Управи «Рідної Школи» МПІ подякує до прилюдного відомо, що управителем приватної української гімназії «Рідної Школи» МПІ в Рогатині установлено тимчасово учителям той же гімназії п. М. Кужалю, а б. управителя гімназії п. Антона Крушельницького звільнено зі служби в школах «Рідної Школи» МПІ. Президія Головної Управи «Р. Ш.»

До всіх читалень.

Заходами підписаної Філії видало друки на Інвентарний Каталог для бібліотек. Можна замовляти в довільних кількостях, без переплату і переплетені. Ціна для бібліотеки до 200 книжок зл. 1.50. Замовляти у **Філії ім. М. Шашкевича** — Львів, Ринок ч. 10, П. пов. 1-4.

Веселий куток.

Що робить міністер?

Два політики балакали:
— Скажи мені, що робить міністер, як в війна?
— Він клопочеться, щоби як найборше був мир.
— А що робить, як настане мир?
— Тоді він старається, щоби як найборше була війна...

»Нетикальний«.

Читальник прочитав у часописі опше віча, на яким побито посла Бриля із вдячності за примусову асекурацію, і каже до людей:
«Як видимо, посольська нерушимість посла Бриля полягає у тім, що жадному жандармові не вільно його «нарушити» — але виборці бють, скільки влізеться!»...

У школі імени Станіслава Грабогского.

Учитель: Що значить по нашому: „Kochaj bliźniego, jak siebi: samego!“

Гуцулик: Це значит: „Кохаймо собі вид вивці близнєста“.